

Atlas of European Values

Burgerschapsvorming vanuit een Europees en mondiaal perspectief

Hoe ga je om met waardenonderwijs? Waar vind je materiaal om discussies over sociale en controversiële kwesties aan te zwengelen? Het project *EVALUE (European Values in Education)* biedt uitkomst in de vorm van een complete website met kaarten, interactieve diagrammen én lesvoorstellen.

Uwe Krause, Hans Palings en Hay Jansen werken bij Fontys Lerarenopleiding Tilburg en zijn betrokken bij het project *European Values in Education*.

Minister Dennis Wiersma (Primair en Voortgezet Onderwijs) benoemde in het voorjaar van 2022 burgerschap als een van de basisvaardigheden van het onderwijs. Hoewel sinds 2006 burgerschapsvorming een verplicht onderdeel is van het curriculum van middelbare scholen, worstelen scholen en leraren ermee om dit concreet vorm te geven. De komst van de nieuwe burgerschapswet in 2021 waarin de burgerschapsopdracht voor scholen is aangescherpt, verhoogt de urgentie voor leraren en scholen om burgerschapsonderwijs te versterken. Het *EVALUE*-project biedt de mogelijkheid om binnen het kader van burgerschapsvorming aandacht te besteden aan waarden en waardenverheldering (Waarom hebben mensen bepaalde opvattingen en hoe kunnen we verschillen verklaren?) en hierover met leerlingen in gesprek te gaan (waardencommunicatie).

Gedeelde waarden?

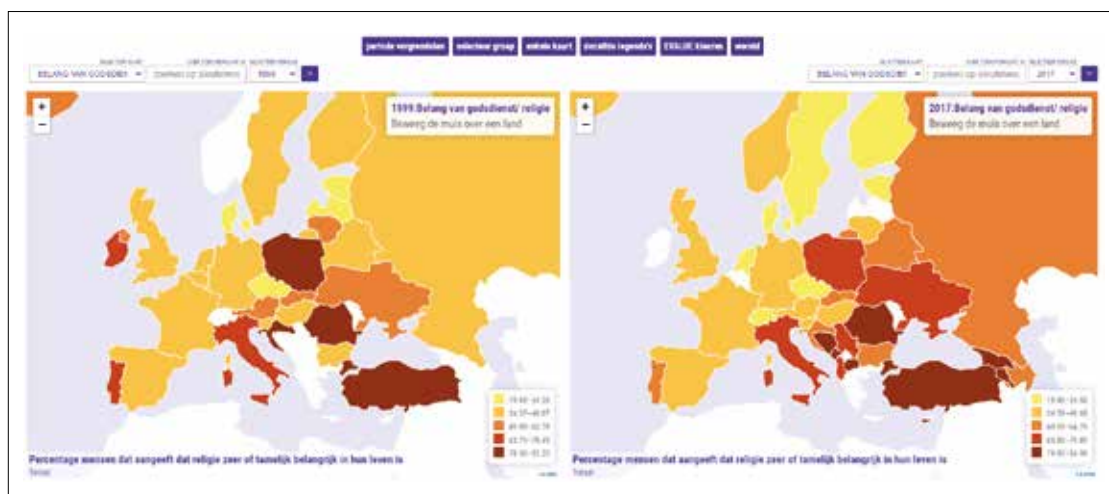
Toen in 1979 de eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement werden gehouden konden miljoenen Europese burgers hun stem uitbrengen. Het was een verdere stap in de economische en politieke eenwording van Europa. Tegelijkertijd vroegen wetenschappers zich af of Europeanen gemeenschappelijke waarden hebben, of deze waarden veranderen en wat daarvan de

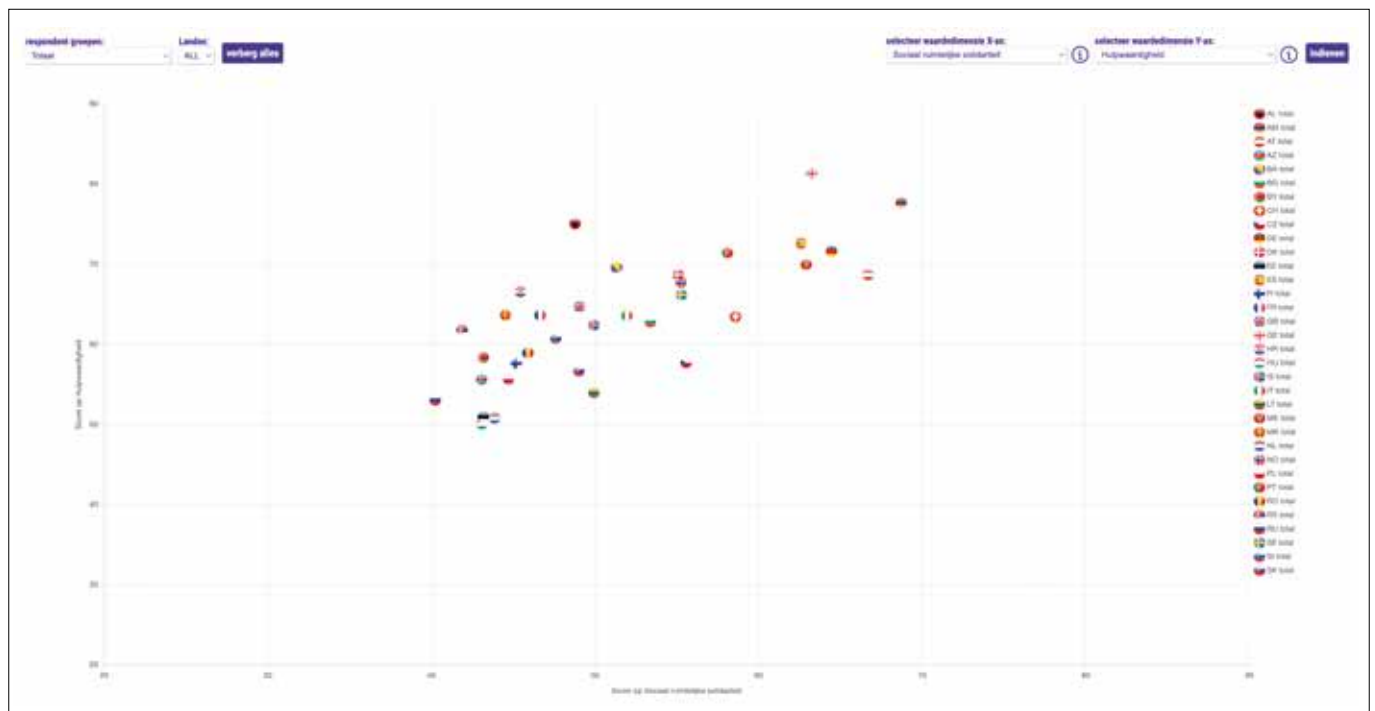
gevolgen voor een Europese eenheid zijn. Op zoek naar een antwoord op deze vragen is in 1981 een groot onderzoek gestart. Dit initiatief groeide uit tot de *European Values Study (EVS)*, een langlopend grootschalig internationaal onderzoek naar waarden.

EVS geeft inzicht in de ideeën, overtuigingen, voorkeuren, houdingen, waarden en meningen van burgers in heel Europa. Hoe denken Europeanen over onderwerpen als: gezin, werk, milieu, levensbeschouwing, politiek en samenleving, religie en moraal en identiteit? Sinds het eerste onderzoek in 1981 wordt er elke negen jaar opnieuw naar de waarden van Europese burgers gekeken. Hierdoor is het mogelijk om veranderingen in het denken van Europeanen te zien.

De gegevens en bevindingen van de EVS en de bijbehorende atlas kunnen zeer goed gebruikt worden in het onderwijs, maar waren helaas niet direct bruikbaar voor deze doelgroep. In 2008 is daarom door de Universiteit van Tilburg en de Fontys Lerarenopleiding Tilburg het initiatief genomen de data en de atlas van de EVS toegankelijk te maken voor toepassing in het onderwijs. Samen met internationale partners uit het hoger onderwijs is binnen een Comeniusproject de website archive.atlasofeuropeanvalues.eu ontwikkeld. Hierop zijn kaarten, lesmateriaal en achtergrondinformatie te vinden bij de gegevens

Belang van religie in 1999 en 2017.

en bevindingen van de EVS tot en met 2008. Ook is de meest recente *Atlas of European Values* gratis te downloaden op atlasofeuropeanvalues.eu met de nieuwste gegevens en kaarten waarbij het jaar 2017 is toegevoegd. Alle gegevens en materialen op de website zijn vrij te raadplegen en te gebruiken en zijn beschikbaar in negen talen (Engels, Duits, Nederlands, Spaans, Catalaans, Frans, Slowaaks, Italiaans en Turks).

Europese waarden in de klas

De EVALUE-website heeft drie onderdelen: kaarten, klas en materialen. De kaarten die via de website te raadplegen zijn, geven een beeld van hoe inwoners in de verschillende landen denken over thema's als werk, religie en milieu. De kaarten kunnen verder worden uitgesplitst naar respondentgroepen (ouderen/jongeren, hogere/lagere inkomensgroepen, etc.) en naar contextdata (werkloosheid, bnp/inw, etc.). Hierdoor wordt het mogelijk om niet alleen landen onderling te vergelijken, maar ook te zien hoe verschillende groepen in die landen denken. Er zijn kaarten opgenomen die de data van 1981, 1990, 1999, 2008 en 2017 weergeven. Hierdoor wordt het mogelijk om ontwikkelingen en veranderingen in het denken te zien. Naast de gegevens van EVS worden ook gegevens van *European Social Survey* (ESS) en de *World Values Survey* (WVS) gebruikt, waardoor het soms ook mogelijk is om gegevens op wereldschaal te vergelijken.

In het onderdeel 'klas' kunnen telkens twee waardendimensies worden afgezet in een spreidingsdiagram (*scatterplot*). Deze spreidingsdiagrammen bieden de mogelijkheid om de waardendimensies van landen en/of respondentgroepen te verkennen en vergelijken.

De waardendimensies zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en theorieën: verklaringen waarom mensen bepaalde waarden hebben en waarom deze waarden tussen respondentgroepen en/of landen verschillen. Voorbeelden van twee verschillende waardendimensies zijn kosmopolitisme en het ervaren van etnische dreiging. Verder is het ook mogelijk om een digitaal klaslokaal aan te maken waardoor leerlingen vragen met betrekking tot de verschillende waardendimensies uit de EVS zelf kunnen beantwoorden. Op die manier wordt een anonieme spreidingsdiagram gemaakt van de klas. De leerlingen zien het gemiddelde van de klas en de positie van de medeleerlingen. Deze kunnen zij weer vergelijken met landen en/of respondentgroepen. Ook kunnen twee of meerdere klassen met elkaar worden vergeleken. Onder 'materialen' staan lesideeën voor de thema's: milieu, migratie, democratie, solidariteit en tolerantie. Het lesmateriaal is gemaakt door docenten en uitgebreid getest, geëvalueerd en verbeterd. Daarnaast is er theoretische achtergrondinformatie beschikbaar die verklaart waarom mensen bepaalde waarden hebben en waarom deze waarden tussen respondentgroepen en/of landen verschillen. Deze informatie is tevens weergegeven in infographics. Ook is er een leerplankader dat handvatten geeft om lessen met de kaarten en data van de website vorm te geven en zijn er instructievideo's en handleidingen bij de website.

Via de Engelse materialen is tevens te zien, hoe de thema's in verschillende landen benaderd worden. Zo wordt in de Turkse materialen solidariteit gekoppeld aan de bereidheid bloed te doneren aan aardbevingsslachtoffers, de Slowaakse collega's vliegen het thema aan via verschillende

Het spreidingsdiagram van de waardendimensies sociaal-ruimtelijke solidariteit (x-as) en hulpvaardigheid (y-as).

krantenkoppen, en de Vlaamse lesbrieff begint met een provocatie: 'Fuck the Poor!' Voor Nederlandse scholen is het thema solidariteit op meerdere manieren uitgewerkt. Aan welk project zou je de verzamelde gelden uit een sponsorloop willen geven. Of over migratie: hoe kunnen we verklaren dat in de Oost-Europese landen vluchtelingen uit Oekraïne makkelijker worden opgevangen dan uit het Midden-Oosten?

Relevantie van het EVALUE-project

De waardenonderzoeken in het EVALUE-project gaan over tal van relevante maatschappelijke onderwerpen en vraagstukken en zijn daarom breed inzetbaar in scholen en in lessen. De website en materialen van het EVALUE-project bieden volop mogelijkheden om controversiële onderwerpen en kwesties waarbij waarden een rol spelen in de klas bespreekbaar te maken. De gegevens van de waardenonderzoeken gaan over tal van onderwerpen, wat de website breed inzetbaar maakt. Niet alleen bij de mens- en maatschappijvakken, maar ook bij moderne vreemde talen, aangezien de website beschikbaar is in het Engels, Duits, Frans en Spaans.

In het kader van *fake news* en *alternative facts* bieden de gegevens op de website een betrouwbare basis om maatschappelijke thema's bespreekbaar te maken. De materialen kunnen docenten helpen om in de klas aan deze kwesties te werken. Meer concreet beoogt het project het inzicht van mensen in verschillende individuele perspectieven op controversiële kwesties te vergroten en Europees burgerschap en participatie te bevorderen.

'Wat de gegevens van de website niet kunnen, is aangeven of iets goed of slecht is. Dat is onderdeel van de waardeneducatie in de klas'

Wat de gegevens van de website en in de atlas niet kunnen, is aangeven of iets goed of slecht is. Dat is, als deel van het maatschappelijk debat, juist onderdeel van waardeneducatie in de klas. Daar leren leerlingen op welke wijze zij hun eigen standpunten kunnen verwoorden, naar anderen kunnen luisteren en hoe zij tot een goede en volledige argumentatie komen. Via het lesmateriaal worden tal van werkvormen aangeboden om het gesprek te bevorderen en tot diepgang te komen. Aan het einde van elke leeractiviteit is een terugblik- en reflectiemoment essentieel. In het lesmateriaal op de website wordt hier dan ook expliciet aandacht aan besteed. De website en lesmaterialen kunnen door de ontwikkeling van kennis, inzicht en vaardigheden een waardevolle bijdrage leveren aan zowel vaklessen als aan burgerschapsvorming. ■

Friezen in de middeleeuwen

Hoe kan het dat er zo weinig bekend is over de middeleeuwse Friezen? En waarom is er zo weinig uit die tijd bewaard gebleven over Friesland? Speciaal voor de tentoonstelling *Vrijheid, Vetes, Vagevuur* is presentator Michael Schaap op onderzoek gegaan. In de podcast, die Schaap maakte in opdracht van het Fries Museum, hoor je over de gewelddadige vetemaatschappij waarin de Friezen leefden. Maar ook het eigenzinnige uiterlijk van de Friezen en de kruistochten waaraan ze fanatiek deelnamen passeren de revue. De podcast is te beluisteren via diverse podcastapps en op www.friesmuseum.nl/podcast.

Het Rampjaar: de serie

Over het Rampjaar is een serie ontwikkeld door de redactie van *Andere Tijden*. De serie onderzoekt wat er precies gebeurde in het Rampjaar en hoe het zo uit de hand kon lopen. Hans Goedkoop is de voice-over die je meeneemt in *Het Rampjaar 1672*. De serie is te zien op NPO 2 of terug te kijken op www.npostart.nl. Daarnaast worden er aangepaste versies gemaakt voor het primair en het voortgezet onderwijs. Bij de serie is ook een YouTube-serie ontwikkeld, waarin verschillende Nederlandse steden aan bod komen die een rol speelden bij het Rampjaar. Deze serie is te vinden onder de naam *Vestingverhalen*.